

Pispalan sos.-dem. Työväenyhdistyksen

25-vuotisesta toiminnasta 25.4.1923 – 25.4.1948

I. Pispalan työväen varhaisempi järjestötoiminta

Palokunta-aate on ensimmäiseksi saanut paikkakunnan asukkaat liittymään yhteen, sillä Pispalan VPK perustettiin v.1888. Se, samoin kuin 1894 toimintansa alkanut Nuorison raittiusseurakin olivat saaneet jäsenistönsä pääasiassa porvarillisista piireistä. Enemmän työläisvoittoinen oli luultavasti v.1896 perustettu Edistysseura, joka lieneekin ollut ns. wrightiläinen työväenyhdistys. Varsinaisen työväenyhdistyksen perustava kokous pidettiin kyllä jo 1901, mutta eräitten laiminlyöntien ja sääntöjen vahvistuksen viivästyksen takia voitiin ensimmäinen sääntöperäinen kokous pitää vasta 28.9. 1902.

Pari kuukautta myöhemmin pidetyn Edistysseuran kokouksen eräs pykälä kuuluu seuraavasti: ”Sitten keskusteltiin mihinkä toimenpiteisiin on ruvettava seuran kanssa, yksimieliseksi päätökseksi tuli, että annetaan sen nukkua ijäistä unta”. Omaisuutensa se jakoi puoliksi työväenyhdistykselle ja puoliksi palokunnalle. Ilo oli ylimmillään kun yhteisin ponnistuksin rakennettu työväentalo valmistui Vapuksi 1905. Kohta alkoivat kuitenkin vastoinkäymisetkin.

V.1907 perustivat eräät yhdistyksestä eronneet toverit uuden järjestön, jonka nimi oli ”Pispalan Työväenyhdistys Toverit”. Se toimi parin vuoden ajan Tahmelan työväentalossa. Suurin toivein perustettu Pispalan Työväen Osuuskauppa teki samoihin aikoihin vararikon. Pahin isku oli kuitenkin työväentalon palo kesäkuun 14. päivää vasten yöllä 1910. Parin vuoden ponnistusten jälkeen voitiin kuitenkin jo elokuun 14 pnä 1912 pitää nykyisen toimitalomme vihkiäisjuhlaa. Jo näihin aikoihin perustettiin yhdistyksen alaisiksi järjestöiksi Nuoriso-osasto, voimistelu- ja urheiluseura Alku, muutamia ammattiosastoja sekä myöhemmin myös raittiusyhdistys.

V. 1918 kansalaissodassa joutuivat yhdistys ja sen jäsenet kantamaan raskaan uhrin. Kansan Lehdessä koi heinäkuun 26 pnä 1919 ollut kuolinilmoitus, jossa oli 32 sodassa kaatuneen tai vankileireillä surmansa saaneen nimeä on tästä surullisena todistuksena. Pieniä eivät suinkaan myös olleet henkiin jääneidenkään vankilakärsimykset. Naiset ja vapaiksi päässeet miehet ryhtyivät kuitenkin innolla herättämään Pispalankin järjestötoimintaa. Samalla alkoivat kuitenkin suunta-eroavaisuudet repiä työläisten toimintaa. Pispalan työväenyhdistyksessäkin saivat kommunistit ylivallan ja muuttivat sen taloudelliseksi yhdistykseksi; johon - muut talolla toimivat järjestöt kuuluivat jäsenenä. Sosialidemokraatit syrjäytettiin tämän jälkeen täydelleen talon hallinnosta ja Työväenyhdistys pantiin palvelemaan kommunistisia tarkoituksia.

II. Pispalan sos.-dem. työväenyhdistyksen perustaminen ja sen

alkuvaiheet v. 1932 syksyyn

Tällainen oli siis tilanne silloin, kun sos.-dem. piiritoimikunta Tahmelan Työväenyhdistyksen tekemän aloitteen perusteella kutsui Pispalan sosialidemokraattisesti ajattelevia työläisiä oman järjestön perustavaan kokoukseen Pispalan työväentaloon huhtikuun 25 p:nä 1928. Kokoukseen saapuikin 60 henkeä. Pispalan sos.-dem. Työväenyhdistys päätettiin perustaa tässä kokouksessa, jossa myös hyväksyttiin säännöt ja valittiin johtokunta. Ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valitsi johtokunta Samuli Taipaleen, sihteeriksi Juho Stenvallin ja rahastonhoitajaksi K. A. Tuomisen.

Perustavasta kokouksesta päätellen voitiinkin yhdistyksen toiminta aloittaa varsin hyvin enteillä. Niin ei kuitenkaan jatkunut, koska seuraavassa kokouksessa oli vain 15 henkeä ja sen jälkeisessä ainoastaan 8 jäsentä. Toiminta näyttääkin alkuvuosina olleen heikkoa jäsenmäärän vaihdellessa 10-20, jotka olivat miltei yksinomaan miehiä. Ennen kansalaissotaa perustettu Pispalan sos. dem. Naisyhdistys toimi vielä tällöin eri järjestönä, kunnes se maaliskuussa 1929 liittyi Pispalan sos.-dem. Työväenyhdistykseen. Pahimpana toiminnan esteenä lienee pidettävä kommunistien vihamielistä ja parjaavaa esiintymistä sosialidemokraattisesti ajattelevia työläisiä kohtaan. Yhdistys oli kyllä jo perustavassa kokouksessaan päättänyt liittyä jäsenenä Pispalan Työväenyhdistykseen (siis taloudelliseen), mutta työväentalon hoitoon nähden eivät kommunistit antaneet sosialidemokraateille päätäntävaltaa. Toisena vitsauksena oli ainainen varojen puute. Asiaa on koetettu auttaa perimällä ylimääräisiä veroja ja järjestämällä keräyksiä. Joinakin vuosina toimineen huvitoimikunnan tulokset ovat olleet varsin heikkoja, jopa eräinä vuosina tappiollisiakin. Tällaisten olosuhteitten vallitessa ei ole ihme, vaikka johtokunnassa v. 1924 ja vuosikokouksessa 1928 on ollut kysymys toiminnan lopettamisesta, mutta on sitä kuitenkin päätetty jatkaa. Vastoinkäymisten kukkuraksi sulki viranomaiset lapualaisterrorin seurauksena Pispalan työväentalon heinäkuun lopussa 1930. Tämän jälkeen lopetettiin Pispalan (taloudellinen) Työväenyhdistys, sekä yhdistystämme lukuunottamatta kaikki muutkin mainitussa talossa toimineet järjestöt kommunistisina. Pispalan sos.-dem. Työväenyhdistys joutui tällöin etsimään kokoontumispaikkaa Tahmelan työväentalossa, jossa kokouksia pidettiin parin vuoden ajan. Heti työväentalon sulkemisen jälkeen ryhtyi yhdistyksemme tarmokkaisesti toimenpiteisiin sen vapauttamiseksi takavarikosta. Asiasta lähetettiin mm. sisäasiainministeriölle perusteltu kirjelmä, mutta tuloksetta.

Vaikeuksista huolimatta on alkutaipaleelta esitettävänä varsin paljon myönteisiäkin puolia. Tärkeimpänä tehtävänä on aina luonnollisesti ollut puolueasiain hoitaminen Piiri- ja puoluekokousedustuksia on käsitelty kokouksissa ja yhdistyksen jäseniä on ollut edustajana sos. dem. piirikokouksissa. Pohjois-Pirkkalan kunnanvaltuustoon on jäseniämme myöskin kuulunut, ollen heitä siellä enimmillään useina vaalikausina

kolmekin. Paitsi aikaisemmin mainittua Pispalan taloudellista työväenyhdistystä on yhdistyksemme liittynyt myöskin P.-Pirkkalan työväen sivistysjärjestöön.

Johtokuntaa lukuun ottamatta ei Pispalan sos.dem. Työväenyhdistyksellä alkuvuosina ole ollut muita alatoimikuntia kuin muutamana vuonna toiminut huvitoimikunta. Ne ovat järjestäneet lukuisia valistus-, perhe- ja joulujuhlia. Muusta toiminnasta mainittakoon monet keräykset, kuten esimerkiksi valtiollisille vangeille sekä lasten joulujuhtapaketteja varten.

Kuten edellä olevasta selviää on tämä runsaan 9 vuoden alkutaival ollut täynnä vastoinkäymisiä ja jäsenten uhrautuvaa toimintaa oman yhdistyksensä hyväksi. Yhdistys ei puolestaan ole voinut antaa paljonkaan jäsenilleen.

III. Työväentalon avaamisesta 1932 talvisodan alkuun v. 1939.

Pispalan Työväenyhdistyksen (taloudellisen) lopettamisen yhteydessä oli sen koko omaisuus määrätty luovutettavaksi valtiolle. Helsingin Työväen Säästöpankin saatavan maksamiseksi järjestivät viranomaiset työväentalon ja sen irtaimiston pakkohuutokaupan elokuussa v. 1932. Suurimman tarjouksen perusteella joutui talo tällöin Sos.dem. Piiritoimikunnan, Tampereen Työväen Sanomalehti Oy:n sekä Tampereen ja Pispalan Sos.dem. työväenyhdistysten perustaman Pispalan Kannas Oy:n omaisuudeksi n. 200.000:- hinnasta. Yhtiön johtokunta, jossa yhdistyksestämme oli 2 edustajaa huolehti aluksi välittömästi työväentalon hoidosta. Se teki vahtimestarin ja ravintolan hoitajan toimista sopimuksen Niilo Kolun kanssa, joten siitä tavallaan muodostui yksityinen liikeyritys. Tämä järjestely aiheutti osaksi aiheellista osaksi lietsottua tyytymättömyyttä Pispalan työväenjärjestöjen keskuudessa. Pispalan Kannas Oy:n taholta ilmoitettiin kuitenkin, ettei taloa tulisi antamaan muuta kuin Pispalan sos.dem. työväenyhdistyksen hoitoon. Saadakseen tyytymättömyyttä vähentymään vuokrasikin yhdistys yksinään talon kokonaisuudessaan v.1936 alusta. Tästä koitui kuitenkin raskas taakka sekä taloudellisesti että toiminnan suhteen. Sen sijaan että muut järjestöt olisivat tukeneet yhteistä hyvää tarkoittavia yhdistyksen pyrkimyksiä, tekivät jotkut kaikkensa vaikeuttaakseen talon tuottavuutta. Tappiota lisäsi vielä ravintolaoikeuksien hankkiminen. saman vuoden syyskuussa. Tietoisina siitä, että talon hoito näin järjestettynä tulisi jäsenten uhrautuvasta toiminnasta huolimatta jatkuvasti tuottamaan tappiota, ryhdyttiin vuoden lopulla neuvotteluihin talon vuokrauksen järjestämiseksi laajemmalle pohjalle. Koska Pispalan Kannas Oy:n taholta ei haluttu Sekakuoroa sopimuskumppaniksi ja ”Tarmokin” peruutti aikaisemmin tekemänsä päätöksen yhteisvuokrauksesta, niin joutui Pispalan sos.-dem. Työväenyhdistys, yksinään hoitamaan taloa vielä tammikuun ajan v.1937. Muiden jäätyä näin ulkopuolelle päättivät yhdistys ja Pispalan sos.-dem. työläisnuoriso-osasto vuokrata sen loppuvuodeksi. Kevätpuoli ja alkusyksy oli varsin heikkoa, mutta kolmen viimeisen kuukauden aikana toiminta odottamattoman paljon vilkastui. Niinpä syystoiminnan alkaessa oli vielä vuokravelkaa, mutta vuoden lopussa oli tilinpäätöksen voitto n.6.000 mk.

Pääasiassa huonon alkuvuoden pelottamina päättivät molemmat järjestöt irtisanoa vuokrasopimuksen. Käytyjen neuvottelujen jälkeen vuokrattiinkin talo vuodeksi 1938 Pispalan neljälle toimivimmalle järjestölle,

nim. Työväenyhdistykselle, nuoriso-osastolle, ”Tarmolle” ja Sekakuorolle. Nämä järjestöt ovat valinneet talotoimikunnan, jossa oli yhdistyksestämme ja Pispalan Kannas Oy:stä 2 edustajaa ja muista 1. Näin järjestetyn yhteistyön merkeissä sujuikin työväentalon hoito suotuisasti sotien loppuun asti.

Kuten edellä on mainittu olivat kaikki muut Pispalan työväenjärjestöt lapualaisterrorin riehuessa lakkautetut. Heti työväentalon avaamisen jälkeen perustettiin uusia järjestöjä entisten toimintaa jatkamaan.

Näissä olosuhteissa kohosi Pispalan sos.dem. Työväenyhdistys paikkakunnan pääjärjestöksi. Varsinkin nuoriso-osaston kanssa on ollut vallitsemassa hyvä yhteishenki. Erikoisesti on mainittava yhteisesti hoidettu vaalivalistustyö sekä lukuisat perhe- ja joulujuhlat. Yhteisvoimin myös on myös perustettu lastenosasto ”Riento”, joka kuitenkin muutaman vuoden kuluttua joutui yhdistyksen yksin hoidettavaksi. Työväentalon yhteisen vuokrauksen aikana oli yhdistyksellä ja nuoriso-osastolla yhteinen huvitoimikunta. Myöskin muiden järjestöjen kanssa on järjestetty mm. yhteisiä juhlia, sekä osallistuttu v. 1933 perustetun Pispalan Työväenjärjestöjen Näyttämön toimintaan.

Ennen kuin ryhdymme tarkastelemaan Pispalan Sos.-dem. Työväenyhdistyksen sisäistä toimintaa, on vielä syytä luoda lyhyt katsaus sen osuudesta kunnalliselämään. Vaikeata pula-aikaa hyväkseen käyttäen porvariston nostattama lapuanliike, joka sittemmin muutettiin IKL:n nimeä kantavaksi, yritti jopa monin laittominkin keinoin tukahduttaa elinvoimaista sosialidemokraattista työväenliikettä. Niinpä v.1933 kunnallisvaalien porvarilliset jäsenet leimasivat kaikki yhdistyksemme asettamat ehdokkaat kommunisteiksi. Muodollisen perustelun tällaiselle menettelylle he etsivät siitä, että näiden toverien nimet työväentalon pelastamisyhteyden viimevaiheessa olivat tulleet merkityiksi sittemmin lakkautetun Pispalan Työväenyhdistyksen (taloudellisen yhdistyksen) johtoelimiin. Tällaisesta häikäilemättömästä vaalioikeuden riistosta valitettiin maaherralle, mutta hänkin hyväksyi porvariston menettelyn. Koska samantapaisia vaalioikeuden riistoa tapahtui osittain myös tahmelalaisiin ja nokialaisiin tovereihin nähden, aiheuttaen näidenkin listojen hylkäämisiä, niin valittiin Pohjois-Pirkkalassa tällöin kolmea siurolaista toveria lukuun ottamatta täysin porvarillinen valtuusto.

Vuoden 1937 alusta alkaen liitettiin yhdistyksemme toiminta-alue Tampereen kaupunkiin. Tulevaa kunnallisvaalitoimintaa silmälläpitäen oli Pispalan sos.dem. Työväenyhdistys päättänyt jo edellisen vuoden alusta liittyä paitsi P.-Pirkkalan, myöskin Tampereen sos.dem. kunnallisjärjestöön. Suoritetuissa puolueäänestyksissä ja listojen laadinnassa eivät pispalalaiset päässeet sellaisille paikoille, että heitä olisi tullut valituksi valtuustoon. Parina ensimmäisenä kaupunkiin kuulumisvuotena oli yhdistyksen jäsenten hallussa 4 kunnallista lautakuntapaikkaa, mutta v. 1939 jo 8.

Edellä on jo selostettu miten suuresti työväentalon avaaminen vaikutti Pispalan Sos.-dem. Työväenyhdistyksen sekä ulkonaiseen että sisäiseen toimintaan. Niinpä mainittakoon, että jäsenmäärä, joka v. 1932 kesällä työväentalon ollessa suljettuna oli ollut vain 17, kohosi v. 1939 mennessä 90, eli yli 5-kertaiseksi. Jäsenten luku onkin vuosia 1934 ja 1936 lukuun ottamatta osoittanut säännöllistä nousua.

V. 1933 perustetulla naisjaostolla on erittäin suuri merkitys koko yhdistyksenkin taloudellisen aseman parantajana, jäsenmäärän lisääjänä ja ripeänä toimintakeskuksena. Se on järjestänyt yhdistyksen kaikille jäsenille lukuisia perhejuhlia sekä antanut ohjelma- ja järjestelyapua yleisiäkin juhlia järjestettäessä.

Naisjaoston ohjelmaryhmät ovat niittäneet mainetta myös ulkopuolella Pispalan työväentalon. Erittäin suuriarvoista ja uhrautuvaa työtä ovat naisjäsenet tehneet työväentalon ravintolassa. Jaosto on myöskin järjestänyt joko yksinään tai muiden Pispalan työväenjärjestöjen kanssa äitien- ja naistenpäiväjuhlia. V. 1938 syksyllä perustettiin naisjaoston keskuuteen opintokerho, jonka lupaavan alun seuraavana syksynä alkanut sota kuitenkin keskeytti.

Yhdistyksen taloudellisen aseman parantamiseksi on näinäkin vuosina toiminut huvitoimikunta. Poikkeuksen teki vain v. 1938, jolloin sitä ei valittu edellisen vuoden tappiollisen tuloksen takia. Välillisestikin oli toiminnasta suuri hyöty yhdistykselle, koska täten saatiin kuitenkin vuokra- ja vaatesäiliötuloja. Ns. talvisodan alkaessa annettiin tanssikielto, jonka jälkeen yhdistyksenkin huvitoimikunta lopetti toimintansa.

Vuosina 1937-1939 toimi yhdistyksen valitsemana myös valistustoimikunta. Se työskentelikin erikoisen vilkkaasti varsinkin v. 1938, jolloin ei ollutkaan huvitoimikuntaa. Sen toimesta järjestettiin lukuisia valistustilaisuuksia. Samoin oli yhdistyksen kokouksissa ohjelmaa ja mielenkiintoisia keskustelukysymyksiä.

Muusta toiminnasta mainittakoon autoretken järjestäminen Työväen Maakuntajuhlille v. 1935 Jämsään ja 1937 Kangasalle.

Paitsi aikaisemmin mainittuja keskusjärjestöjä sekä T. Työväen Sanomalehti Oy:tä ja Pispalan Kannas Oy:tä on Pispalan Sos.dem. Työväenyhdistys raittiustyötä tehostakseen ja lastenosastotyötä tukeakseen päättänyt v. 1933 liittyä Sos.dem. Raittiusliittoon sekä sen Pohjois-Hämeen piirijärjestöön. Samoista syistä on 1937 liittyytty myös Päivän Nuorten kannatusyhdistykseen. Edellä kuvattu ajanjakso työväentalon avaamisesta talvisodan alkuun on ollut jatkuvaa eteenpäin menoa Pispalan Sos.dem. Työväenyhdistyksen toiminnassa.

IV. Talvisodan alusta nykypäiviin

Talvisodan syttyminen 1939 vaikutti luonnollisesti monin tavoin vaikeuttavasti sekä järjestötoimintaan yleisesti että erikoisesti Pispalan sos.dem. työväenyhdistyksen toimintamahdollisuuksiin. Joutuihan jo talvisodan aikana syksystä 1939 maaliskuuhun 10 yhdistyksen miesjäsentä osallistumaan sotatoimiin. Naisjäsenet puolestaan jättivät opintokerhotoimintansa ja monet muut puuhansa ryhtyäkseen kaikella tarmollaan työskentelemään erikoisesti yhdistyksen sotaan joutuneitten ja muittenkin reserviläisperheitten avustamiseksi.

Lyhyen välirauhan aikana toiminta jälleen jonkin verran piristyi. Työväentalo oli tosin 1940 kesällä varattu sotaväen majoitukseen, mutta seuraavana talvikautena voitiin siellä jälleen toimia. Tällöin järjesti yhdistyksen huvitoimikuntakin lukuisia tuottavia sekä tanssi- että ohjelmatilaisuuksia. Talvisodan aiheuttaman lamaannuksen ja poliittisten erimielisyyksien takia väheni yhdistyksen jäsenmäärä 1939 syksystä 1941 kevääseen 90:stä 54:ään. Naisjaosto toimi myös välirauhan aikana pirteästi.

Uuden sodan syttyessä 1941 joutui 19 yhdistyksen miesjäsentä jälleen sotatoimiin ja lukumäärä vaihteli sen jälkeen jonkin verran. Naisjäsenet ryhtyivät jälleen innolla avustustoimintaan. Puolen vuoden kuluttua

oli avustustoiminta kuitenkin lopetettava varojen puutteessa. Yhdistyksen varoista myönnettiin parina vuonna joulupua sodassa oleville sekä tilattiin heille rintamalle Kansan Lehti. Mainittakoon, että kummankaan sodan aikana ei ketään yhdistyksemme jäsentä kaatunut, jotkut haavoittuivat vaikeastikin, joskaan kenellekään ei jäänyt pysyvää invaliditeettia.

Sota vaikutti luonnollisesti jälleen myöskin toimipaikkamme Pispalan työväentalon vaiheisiin. Vaikkakin se vielä v. 1941 tuotti kohtuullisen voiton, niin joutui talotoimikunta sulkemaan sen tanssikiellon ja erittäin vaikean polttoainetilanteen takia marraskuussa samana vuonna. Samoista syistä jätettiin se kylmille myöskin seuraavaksi talvikaudeksi. Kokoukset pidettiin tällöin alakerran kylmässä ja ahtaassa ns. biljardihuoneessa.

Näin vaikean tilanteen vallitessa lopetettiin vuokrasopimus keväällä 1943. Saman vuoden kesällä otettiin työväentalo viranomaisten toimesta Inkeristä siirtyneitten pakolaisten sijoituspaikaksi. Syksyllä vuokrasi Pispalan Kannas Oy talon teollisuustarkoituksiin R.V.S:n Paperi Oy:lle vain biljardihuoneen jäädessä järjestöjen kokoushuoneeksi. Yhdistyksen harvalukuiset juhlat ja jotkut kokouksetkin pidettiin näinä vuosina Pispalan VPK:n talossa.

Paitsi tanssikieltoa annettiin sota-aikana monia muitakin järjestöjen ja yksityisten kansalaisten toimintaa rajoittavia lakeja ja asetuksia. Näistä syistä ei Pispalan Sos.dem. työväenyhdistykselläkään ollut näinä vuosina huvitoimikuntaa. Muutamat jäsenten mielialan virkistämiseksi toimeenpannut juhlat järjesti johtokunta. Myöskin lastenosasto Riento oli jatkanut toimintaansa sota-aikanakin. Sivistystyön tehostamisen merkeissä liittyi yhdistys v. 1943 alusta Tampereen seudun työväen sivistystyöjärjestöön.

Vaikka toiminta onkin sota-aikana ollut monin tavoin rajoitettua ja vaikeata, on jäsenmäärä tänä aikana lisääntynyt 54:stä 59:ään. Taloudellisesti ovat nämä vuodet luonnollisesti olleet tappiollisia.

Kun sota Neuvostoliittoa vastaan päättyi syyskuun 16 p:nä 1944 solmittuun välirauhaan, ja saksalaisetkin samana syksynä karkotettiin Pohjois-Suomesta, alkoi yhdistyksellemmekin jälleen paremman toiminnan aika. Yhdistyksemme aloitteesta irtisanoi Pispalan Kannas Oy R.V.S:n Paperi Oy:n kanssa tekemänsä sopimuksen, joten työväentalo voitiin jälleen luovuttaa oikeaan tarkoitukseensa helmikuun 1 päivästä 1946 alkaen. Suuntariidat ulottuivat koskemaan myöskin Pispalan työväentaloa. Kommunistien taholta vaadittiin, että taloa omistavan Pispalan Kannas Oy:n osakkeet olisi siirrettävä pispalalaisten järjestöjen hallintaan. Tehtiinpä yhdistyksenkin kokouksessa marraskuussa 1944 aloite, että talo olisi luovutettava yksinomaan Pispalan Sos.-dem. työväenyhdistyksen omaisuudeksi. Kommunistien tarkoituksena lienee ollut joko soluttautua yhdistykseen tai vaikeuttaa sen jälkeen toimintaa siinä määrin, että mukaan olisi ollut myöhemmin pakko ottaa myöskin heidän johtamiaan järjestöjä. Helmikuussa 1946 päätti Pispalan Sos.dem. työväenyhdistys evästää talotoimikunnassa olevia edustajiaan siten, että taloa on sopuisuuden vuoksi vuokrattava myös kommunistisille järjestöille. Työväentalon omistussuhde joutui uuteen vaiheeseen. Eduskunnan hyväksyttyä 1945 lain lapualaisvuosina takavarikoitujen talojen luovuttamisesta takaisin niiden entisille omistajille. Tämän jälkeen perustettiin sekä sosialidemokraattien että kommunistien taholla uudelleen ns. taloudelliset työväenyhdistykset. Ensin mainitun perustivat P. Sd. Työväenyhdistys ja P. Sd. Työläisnuoriso-osasto sekä samana vuonna perustettu uusi puolueosasto Pispalan Sd. Toveriseura. Tälle

järjestölle, jonka, nimeksi hyväksyttiin Pispalan työväenyhdistys ”Taisto”, myikin Pispalan Kannas Oy. talon saman vuoden lopussa. Vaikka työväentalo täten joutuikin täysin sos.-dem. järjestöjen hallintaan, on kaikille muillekin siellä toimiville järjestöille varattu tilaisuus toimia yhteisen kodin suojissa.

Paitsi työväentalon hoitoon liittyvää järjestöjen välistä yhteistoimintaa on yhdistys edelleen osallistunut muiden kanssa yhteisesti järjestettyjen juhlien toimeenpanemiseen. Taloudellinen tulos näistä tilaisuuksista on ollut yleensä hyvä. Myöskin on osallistuttu joko yhdistyksemme tai jonkin muun järjestön aloitteesta kutsuttuihin kokouksiin, joiden tarkoituksena on ollut jonkin yhteisen asian ajaminen.

Yhdistyksemme osuus kunnalliselämään on näiden vaalien jälkeen huomattavasti pienentynyt. Siihen on osaksi vaikuttanut kommunistien saamat edustajapaikat. V.1945 kunnallisvaaleissa tuli vielä valittua 1 yhdistyksemme jäsen kaupunginvaltuustoon; mutta nykyisin ei ole ketään.

Kunnallisalaa sivuavat kysymykset ovat usein olleet käsiteltävinä Pispalan sos.dem. Työväenyhdistyksen kokouksissa. Niinpä on keskusteltu tonttipolitiikasta, valaistusoloista, asuntojen rakentamista Harjun alueelle, siirtolapuutarhan järjestämisestä Raholaan, uimalaitosten ja pyykinpesupaikkojen järjestämisestä Näsijärven, Pyhäjärven ja Tohlopin rannoille sekä lastensuojeluolojen kehittämisestä. Kaikista näistä asioista on lähetetty yhdistyksen esittämät näkökohdat kaupungin asiaomaisten hallintoelinten tietoon. Siirtolapuutarhan merkeissä järjestettiin yhdistyksen toimesta myös v.1945 kansalaiskokous Pispalan työväentalossa, jolloin halukkaita viljelijöitä ilmoittautui 113. Samana vuonna järjesti yhdistys Pispalan työväentalolla esitelmätilaisuuden, jossa kaupungin asemakaava-arkkitehti P. Salminen selosti salin täyteiselle kuulijakunnalle Pispalaan tulevaa asemakaavaa.

Kuluvaa vuotta lukuun ottamatta on yhdistyksellä ollut edelleen myös huvitoimikunta, joka on järjestänyt Pispalan työväentalossa tanssi-iltamia sekä osallistunut muiden järjestöjen kanssa yhteisesti toimeenpantujen juhlien järjestelyyn. Aikaisempina vuosina oli sen toiminnasta tuloksena melkoinen voitto, mutta v.1947 tuotti huvitoimikunta tappiota lähes 10.000 mk, jonka vuoksi sitä ei kuluvaksi vuodeksi valittukaan. Entinen lastenosasto Riento, jonka nimi v. 1944 syksyllä muutettiin Pispalan Päivän Nuoriksi, on toiminut edelleen.

Suuri tapaus yhdistyksen historiassa oli oman lipun vihkiminen v. 1946. Se paljastettiin vaatimattomin juhlamenoin huhtikuussa 1946 ja saman vuoden Vappuna hulmusi se ensi kerran työväestön valtaisissa kulkueissa aluksi Pispalasta Keskustorille ja sieltä edelleen Termopylen kentälle.

Sotien jälkeen on Pispalan Sos.-dem. Työväenyhdistyksen jäsenmäärä lisääntynyt 59:stä 74:ään. Lukua ei suinkaan ole pidettävä suurena huomioonottaen toimialueemme valtaisan työläisenemmistön. Osaksi kuuluu täällä sosialidemokraattisesti ajattelevia tovereita Pispalan Sos.dem. Toveriseuraan ja eräisiin kaupunkialueen puolueyhdistyksiin. Toisaalta on huomioitava kommunistien voimakas taistelu yhdistystämme ja sen edustamaa aatesuuntaa vastaan, saavuttaenkin tällä toiminnallaan varsinkin heti sodan jälkeen joltistakin menestystä Pispalassakin. Viime aikoina sen sijaan on heidän kannattajiensa määrä Pispalassakin huomattavasti vähentynyt.

Viimeksi kulunutta vuotta lukuun ottamatta yhdistyksen taloudellinen asema yleensä ollut hyvä. Suotuisaan tulokseen ovat vaikuttaneet v. 1945 toimeenpannut arpajaiset, joista saatiin voittoa 22.000:-, sekä

työväentalon hoidosta saadut voitto-osuudet ja Pispalan Kannas Oy:n lopettamisosuus. Samoin on mainittava yhteisjuhlista saatu hyvä ylijäämä, sekä huvitoimikunnan ja naisjaoston hyvät vuositulokset.

V. Yhdistyksen virkailijat ja loppusanat.

Yhdistyksen puheenjohtajina ovat toimineet seuraavat toverit: Samuli Taipale 1923-24, Ludvig Jylhäsalu 1925-1927, Edvard Seppälä 1928, Frans Hilden 1929-32, Kaarlo Suursara (ent. Sund) 1933-46, ja Antti Leinonen 1947 ja edelleen. Suursaran ollessa sotatoimissa ovat Frans Hilden 1940 sekä Toivo Rutanen 1941 ja 1944 joutuneet varalta valittuina hoitamaan puheenjohtajan tehtäviä. Sihteerin tehtävistä ovat huolehtineet: Johan Stenvall 1923-1924 ja 1928, Frans Hilden 1926-27, Hulda. Rantanen 1929-31, Fanni Tuominen 1932-34, Ellen Nieminen (varasihteerinä) 1936 tammikuun, Elsa Rajakallio (ent. Rantanen) 1935-36 lokakuuhun ja 1945, Urho Järvinen 1936 lokakuusta 1937 lokakuuhun, Nestor Rajakallio 1937. joulukuusta 1940, Kalle A. Tuominen 1941 -44 joulukuuhun, Lauri Pennanen (varasihteerinä) 1944 joulukuusta 1946 helmikuuhun, sekä Aino Suurmäki 1946 - edelleen. Rahastonhoitajina ovat olleet: Kalle A. Tuominen 1923, ja 1926-1949, Juho Haikka 1924-25, Ellen Nieminen 1941-47, ja Erkki Ahonen kuluvan vuoden ajan. Pitkäaikaista uhrautuvaa työtä kunnioittaen on yhdistys kutsunut kunniajäsenikseen jo kuolleet toverit Ida Olluksen, Elina Tuomisen ja Vilho Salon, sekä edelleen mukana olevat Kalle Pajusen, Johan Stenvallin, ja Urho Paavolan.

Tuskinpa mikään puoluejärjestö ainakaan Pohjois-Hämeessä on joutunut kokemaan niin vaiherikkaita vuosia kuin nyt juhliiva järjestö. Työväentalon omistusta ja hoitoa koskevat seikat on selitetty siksi, että ne ovat aivan välittömästi vaikuttaneet yhdistyksenkin toimintaan. Onhan Työväenyhdistys ollut kuvakieltä käyttäkseni aluksi vain torpparina, nyt jo talon osakasisäntänä, joskin välillä on jouduttu kodittomanakin taivaltamaan. Jäsenistöä: on kuitenkin aina innoittanut kunne siitä, että he toimivat oikean aatteen ja paremman tulevan hyväksi ja sosialidemokratian puhtaan lipun alla. Olkoon tämä esimerkillinen työskentely kannustamassa nyt mukana olevia ponnistamaan eteenpäin tältä vanhalta pohjalta. Kohotkoon Pispalan Sos.-dem. Työväenyhdistys jälleen sekä jäsenmääränsä että aatteellisen toimintansa puolesta Pispalan työväestön pääjärjestöksi. Näin täytämme paikkamme siinä rintamassa, jonka tunnuksena on työväenluokan voitto ja sosialismin päämäärä sosialidemokratian tietä.

Kaarlo Suursara

Kansan Lehti 24.4.1948